

Nr 29

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering, m. m.; given Stockholms slott den 3 januari 1959.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

1) lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering;

2) lag angående ändring i lagen den 30 juni 1947 (nr 398) om kommunernas bidrag till kostnaderna för folkpensioneringen; samt

3) lag angående ändring i lagen den 1 juni 1956 (nr 264) om höjning av folkpensioner m. m.

GUSTAF ADOLF

Torsten Nilsson

Propositionens huvudsakliga innehåll

Folkpensioneringens invalidpension och sjukbidrag består av grundpension och tilläggspension. Grundpensionen utgör 200 kronor om året och är icke inkomstprövad, under det att tilläggspensionen, som förhöjes med indextillägg och s. k. standardtillägg, är i sin helhet inkomstprövad.

I propositionen föreslås, att grundpensionen förbättras genom att nyssnämnda indextillägg fr. o. m. den 1 juli 1959 i stället anordnas som förhöjning av grundpensionen och i samband därmed befrias från inkomstprövning. Förslaget medför, att de som enligt nu gällande regler är berättigade till enbart grundpensionen 200 kronor får pensionen höjd så att den — med nuvarande åtta indextillägg — utgår, om vederbörande är ogift eller hans make inte har folkpension, med 600 kronor och eljest med 520 kronor om året. För dem, som med nuvarande regler erhåller grundpension och tilläggspension vilka sammanlagt ej uppgår till de belopp som nyss nämnts för angivna fall, höjes pensionen till ifrågakvarande belopp.

Vidare föreslås vissa andra, mindre ändringar i folkpensioneringslagen.

Förslaget beräknas medföra en årlig kostnadsökning av omkring 5 milj. kronor, varav ungefär hälften beräknas komma att belöpa på statsverket och resten på kommunerna.

Förslag

till

Lag**angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering**

Härigenom förordnas, att 4 § 1 och 2 mom., 6 § 1 och 3 mom., 8 och 9 §§, 19 § 1 mom. samt 38 § 1 och 2 mom. lagen den 29 juni 1946 om folkpensionering¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

4 §.

1 mom. Till envar som är berättigad till ålderspension utgår allmän ålderspension. Allmän ålderspension utgör, där ej annat följer av vad nedan sägs, för år räknat för gift pensionsberättigad, vars make jämväl åtnjuter ålderspension eller tilläggspension eller till vars hustru i 5 § omförmält hustrutillägg utgår, 1 360 kronor, *för gift pensionsberättigad, vars make åtnjuter enbart grundpension, 1 500 kronor* samt för annan pensionsberättigad 1 700 kronor.

1 mom. Till envar som är berättigad till ålderspension utgår allmän ålderspension. Allmän ålderspension utgör, där ej annat följer av vad nedan sägs, för år räknat för gift pensionsberättigad, vars make jämväl åtnjuter ålderspension eller tilläggspension eller till vars hustru i 5 § omförmält hustrutillägg utgår, 1 360 kronor samt för annan pensionsberättigad 1 700 kronor.

2 mom. Till envar — — — — — om året.

Jämte grundpension utgår, där ej annat följer av vad nedan sägs, till läggspension med 1 160 kronor om året till gift pensionsberättigad, vars make åtnjuter ålderspension eller tilläggspension eller vars hustru uppbär hustrutillägg, *1 300 kronor till gift pensionsberättigad, vars make åtnjuter enbart grundpension, samt 1 500 kronor till annan pensionsberättigad.*

Jämte grundpension utgår, där ej annat följer av vad nedan sägs, till läggspension med 1 160 kronor om året till gift pensionsberättigad, vars make åtnjuter ålderspension eller tilläggspension eller vars hustru uppbär hustrutillägg, samt 1 500 kronor till annan pensionsberättigad.

¹ Senaste lydelse, se beträffande 4 §, 6 § 3 mom. och 9 § SFS 1955:394, beträffande 6 § 1 mom., 8 § och 38 § 1 mom. SFS 1952:396, beträffande 19 § 1 mom. SFS 1953:291 samt beträffande 38 § 2 mom. SFS 1955:400.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

6 §.

1 mom. Allmän ålderspension, *tilläggs*pension, änkepension och hustrutillägg förhöjas genom *index*tillägg under de förutsättningar och enligt de grunder, som angivas i denna paragraf.

3 mom. För varje hel mångfald av tre, varmed pensionspristalet överstiger 100, utgör *index*tillägget för år räknat

40 kronor för gift pensionsberättigad, vars make åtnjuter ålderspension *eller tilläggs*pension eller vars hustru uppbär hustrutillägg, ävensom för änke pensionsberättigad och för hustru, som uppbär hustrutillägg, samt

50 kronor för annan pensionsberättigad.

Där pensionspristalet, — — — — — av tre.

8 §.

Tilläggs pension, änkepension, — — — annan pensionsberättigad.

Minskning skall, där rätt till såväl tilläggs- eller änkepension eller hustrutillägg som kommunalt bostadstillägg föreligger, med bortseende från *index*tillägg ske proportionellt å tilläggs- eller änke pensionen eller hustrutillägget och bostadstillägget. *Index*tillägg minskas först sedan *tilläggs-* eller änke pensionen eller hustrutillägget i övrigt bortfallit.

9 §.

Har gift pensionsberättigad, vars make ej åtnjuter folkpension, före sextio års ålder blivit helt oförmögen till arbete, må, där särskilda skäl därtill föranleda, utan hinder av vad

1 mom. Allmän ålderspension, *grund*pension, änkepension och hustrutillägg förhöjas genom *index*tillägg under de förutsättningar och enligt de grunder, som angivas i denna paragraf.

3 mom. För varje hel mångfald av tre, varmed pensionspristalet överstiger 100, utgör *index*tillägget för år räknat

40 kronor för gift pensionsberättigad, vars make åtnjuter ålderspension, *invalid*pension *eller sjukbidrag* eller vars hustru uppbär hustrutillägg, ävensom för änke pensionsberättigad och för hustru, som uppbär hustrutillägg, samt

50 kronor för annan pensionsberättigad.

Där pensionspristalet, — — — — — av tre.

Minskning skall, där rätt till såväl tilläggs- eller änkepension eller hustrutillägg som kommunalt bostadstillägg föreligger, med bortseende från *index*tillägg ske proportionellt å tilläggs- eller änke pensionen eller hustrutillägget och bostadstillägget. *Index*tillägg *till änke*pension och *hustrutillägg* minskas först sedan änke pensionen eller hustrutillägget i övrigt bortfallit.

Har gift pensionsberättigad, vars make ej åtnjuter folkpension, före sextio års ålder blivit helt oförmögen till arbete, må, där särskilda skäl därtill föranleda, utan hinder av vad

(Gällande lydelse)

i 8 § är stadgat tilläggspension tillerkännas honom med, *bortsett från indextillägg*, högst 1 100 kronor om året. Sådan förmån må utgå även om folkpension sedermera tillerkännes den pensionsberättigades make, dock endast i den mån makarnas sammanlagda pensionsförmåner icke därigenom komma att överstiga beloppet av den tidigare utgående folkpensionen.

Vad nu — — — — — 10 §.

(Föreslagen lydelse)

i 8 § är stadgat tilläggspension tillerkännas honom med högst 1 100 kronor om året. Sådan förmån må utgå även om folkpension sedermera tillerkännes den pensionsberättigades make, dock endast i den mån makarnas sammanlagda pensionsförmåner icke därigenom komma att överstiga beloppet av den tidigare utgående folkpensionen.

19 §.

1 mom. Såsom bidrag — — — — — svensk medborgare.

Pensionsavgift skall icke erläggas av den, som *under* december månad året näst före taxeringsåret ägt uppbära folkpension, eller för den, som avlidit före ingången av året näst före taxeringsåret. Ej heller skall pensionsavgift erläggas av den, för vilken den till statlig inkomstskatt taxerade inkomsten icke uppgår till 1 200 kronor eller, om han är gift och skall taxeras enligt för sådan skattskyldig gällande bestämmelser samt andre maken icke enligt vad förut sagts är fritagen från skyldighet att erlägga pensionsavgift, makarnas till statlig inkomstskatt beräknade taxerade inkomster sammanlagt icke uppgå till minst 1 200 kronor.

Pensionsavgift skall icke erläggas av den, som *för* december månad året näst före taxeringsåret ägt uppbära folkpension, eller för den, som avlidit före ingången av året näst före taxeringsåret. Ej heller skall pensionsavgift erläggas av den, för vilken den till statlig inkomstskatt taxerade inkomsten icke uppgår till 1 200 kronor eller, om han är gift och skall taxeras enligt för sådan skattskyldig gällande bestämmelser samt andre maken icke enligt vad förut sagts är fritagen från skyldighet att erlägga pensionsavgift, makarnas till statlig inkomstskatt beräknade taxerade inkomster sammanlagt icke uppgå till minst 1 200 kronor.

38 §.

1 mom. Folkpension utgår — — — — — tidigare förvärvats.

Lag samma — — — — — av pension.

Folkpension utbetalas månadsvis, därvid den, bortsett från indextillägg, må anses belöpa på december månad med högst elva kronor högre

Folkpension utbetalas månadsvis, därvid den, bortsett från indextillägg, må anses belöpa på december månad med högst elva kronor högre

(Gällande lydelse)

belopp än på envar av årets övriga månader. Uppgår indextillägg för månad räknat icke till helt krontal, skola öretal, som hänföra sig till månaderna januari—november, anses belöpa på december månad. *Utgöres invalidpension eller sjukbidrag av enbart grundpension, må pensionen utbetalas kvartalsvis.*

2 mom. Vid utbetalning — — — — — till sjukkassan.

Vad i första stycket är stadgat skall icke gälla, såframt utbetalningen av folkpension är föranledd enbart av att förordnande enligt 3 mom. första stycket av denna paragraf upphävts, och skall, där *invalidpension eller sjukbidrag utgöres av enbart grundpension, gälla endast om utbetalningen avser längre tid än ett kvartal.* Vid jämkning av pension skall vad i första stycket sägs avse allenast fall där pensionen ökats på grund av att årsinkomsten minskat; och må härvid avdrag ske endast å det belopp, med vilket pensionen ökat.

(Föreslagen lydelse)

belopp än på envar av årets övriga månader. Uppgår indextillägg för månad räknat icke till helt krontal, skola öretal, som hänföra sig till månaderna januari—november, anses belöpa på december månad.

Vad i första stycket är stadgat skall icke gälla, såframt utbetalningen av folkpension är föranledd enbart av att förordnande enligt 3 mom. första stycket av denna paragraf upphävts. Vid jämkning av pension skall vad i första stycket sägs avse allenast fall där pensionen ökats på grund av att årsinkomsten minskat; och må härvid avdrag ske endast å det belopp, med vilket pensionen ökat.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1959. Bestämmelserna i 19 § 1 mom. i äldre lydelsen skola dock fortfarande gälla i fråga om pensionsavgifter, som påföras för år 1958 eller tidigare år.

Det åligger pensionsstyrelsen att omräkna utgående folkpensioner i enlighet med bestämmelserna i denna lag.

Förslag

till

Lag**angående ändring i lagen den 30 juni 1947 (nr 398) om kommunernas bidrag till kostnaderna för folkpensioneringen**

Häri genom förordnas, att 1 och 3 §§ lagen den 30 juni 1947 om kommunernas bidrag till kostnaderna för folkpensioneringen¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

1 §.

Kommun skall — — — — — sagda kostnad.

Därest tilläggs pensioner, änke pensioner och hustrutillägg förhöjts genom indextillägg, skall vad i första stycket stadgats om kommuns skyldighet att bidraga till kostnaderna för dylika pensioner avse även indextillägg därå.

Vad i första stycket stadgats om kommuns skyldighet att bidraga till kostnaderna för *tilläggs pensioner, änke pensioner, hustrutillägg och vårdtillägg* skall avse även indextillägg till grundpensioner, änke pensioner och hustrutillägg.

3 §.

Varje kommuns bidrag uträknas av pensionsstyrelsen. Därvid skall en tolfedel av pensionsberättigad årligen tillkommande tilläggs pension, änke pension, hustrutillägg och vårdtillägg, *i förekommande fall jämte indextillägg, ävensom kommunalt bostadstillägg* anses belöpa på varje månad. Angående tid och sätt för gäldande av kommunbidrag förordnar Konungen.

Varje kommuns bidrag uträknas av pensionsstyrelsen. Därvid skall en tolfedel av pensionsberättigad årligen tillkommande tilläggs pension, änke pension, hustrutillägg och vårdtillägg *ävensom indextillägg och kommunalt bostadstillägg* anses belöpa på varje månad. Angående tid och sätt för gäldande av kommunbidrag förordnar Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1959.

¹ Senaste lydelse se SFS 1954:135.

Förslag

till

Lag**angående ändring i lagen den 1 juni 1956 (nr 264) om höjning av folkpensioner m. m.**

Härigenom förordnas, att 1 och 2 §§ lagen den 1 juni 1956 om höjning av folkpensioner m. m.¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

1 §.

Folkpension i form av allmän ålderspension, tilläggs pension, änkepension eller hustrutillägg skall höjas för år räknat med

280 kronor för gift pensionsberättigad, vars make åtnjuter ålderspension *eller tilläggs pension* eller vars hustru uppbär hustrutillägg, ävensom för änkepensionsberättigad och för hustru, som uppbär hustrutillägg, samt

350 kronor för annan pensionsberättigad.

Bidrag enligt — — — — — för år.

Folkpension i form av allmän ålderspension, tilläggs pension, änkepension eller hustrutillägg skall höjas för år räknat med

280 kronor för gift pensionsberättigad, vars make åtnjuter ålderspension, *invalidpension eller sjukbidrag* eller vars hustru uppbär hustrutillägg, ävensom för änkepensionsberättigad och för hustru, som uppbär hustrutillägg, samt

350 kronor för annan pensionsberättigad.

2 §.

Vad i lagen den 29 juni 1946 om folkpensionering, lagen den 30 juni 1947 om kommunernas bidrag till kostnaderna för folkpensioneringen och lagen om bidrag till änkor och änklingar med barn stadgas rörande indextillägg skall i tillämpliga delar gälla med avseende å höjning enligt förevarande lag.

Vad i lagen den 29 juni 1946 om folkpensionering, lagen den 30 juni 1947 om kommunernas bidrag till kostnaderna för folkpensioneringen och lagen om bidrag till änkor och änklingar med barn stadgas rörande indextillägg skall i tillämpliga delar gälla med avseende å höjning enligt förevarande lag, *dock att i fråga om*

¹ Senaste lydelse av 1 § se SFS 1958:193.

*Kungl. Maj:ts proposition nr 29 år 1959**(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

höjning av tilläggs pension skall vid tillämpning av 8 § förstnämnda lag gälla vad som stadgas rörande index-tillägg till änkepension.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1959.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 januari
1959.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDELL, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Nilsson, fråga angående *förbättring av folkpensioneringens grundpensionsförmåner till invalider m. m.* samt anför.

Vid behandlingen tidigare denna dag av det i årets statsverksproposition (femte huvudtiteln punkt 118) upptagna anslaget till Bidrag till folkpensioner m. m. nämnde jag, att jag hade för avsikt att föreslå förbättring av folkpensioneringens grundpensionsförmåner till invalider på grundval av det betänkande härom, som framlagts av 1958 års socialförsäkringskommitté. Jag anhåller nu att få upptaga nämnda spörsmål till närmare behandling.

Översikt av gällande bestämmelser

Lagen den 29 juni 1946 om folkpensionering (nr 431; ändr. 221/1947, 527/1947, 732/1948, 264/1950, 157/1951, 332/1951, 396/1952, 291/1953, 134/1954, 394/1955, 400/1955, 265/1956, 168/1957, 172/1957 och 192/1958) skiljer mellan å ena sidan ålderspension, som utgår efter 67 års ålder, samt å andra sidan invalidpension, sjukbidrag och änkepension, vilka förmåner utgår för tid dessförinnan.

Ålderspensionen utgöres i första hand av allmän ålderspension, vilken förmån är förhöjd dels med indextillägg, dels ock med s. k. standardtillägg genom *lagen den 1 juni 1956 om höjning av folkpensioner* (nr 264; ändr. 193/1958). Ålderspensionen är icke inkomstprövad och uppgår för närvarande till följande belopp per år räknat. För gift pensionsberättigad, vars make jämväl åtnjuter ålderspension eller invalidpension (sjukbidrag), vari ingår tilläggspension, eller vars hustru uppbär hustrutillägg, utgår 1 360 kr. i grundbelopp, 320 kr. i indextillägg (åtta tillägg å 40 kr.) och 280 kr. i standardtillägg eller sammanlagt 1 960 kr. Gift pensionsberättigad, vars make åtnjuter invalidpension (sjukbidrag) som utgöres av enbart grundpension,

erhåller 1 500 kr. i grundbelopp, 400 kr. i indextillägg (åtta tillägg å 50 kr.) och 350 kr. i standardtillägg eller tillhoppa 2 250 kr. För annan pensionsberättigad utgives 1 700 kr. i grundbelopp, 400 kr. i indextillägg (åtta tillägg å 50 kr.) och 350 kr. i standardtillägg eller sammanlagt 2 450 kr.

I n v a l i d p e n s i o n utgår till den, som på grund av kropps- eller sinnessjukdom, sinnesslöhet, vanförhet eller annat lyte är ur stånd att försörja sig genom sådant arbete som motsvarar hans krafter och färdigheter, under förutsättning att nedsättningen av arbetsförmågan kan anses som varaktig. Den som är blind skall alltid anses lida av sådan höggradig nedsättning av arbetsförmågan som berättigar till invalidpension.

Till den, som oavbrutet under minst sex månader lidit av sådan höggradig nedsättning av arbetsförmågan som erfordras för erhållande av invalidpension, utgår i stället *s j u k b i d r a g*, om nedsättningen av arbetsförmågan inte kan anses som varaktig men kan antagas bestå ytterligare avsevärd tid.

Såväl invalidpensionen som sjukbidraget består av grundpension och tilläggspension. Grundpensionen utgör 200 kr. om året och utgår utan hänsyn till vederbörandes inkomst och förmögenhet. Tilläggspensionen, som där emot är inkomstprövad, förhöjes liksom ålderspensionen med indextillägg och standardtillägg. För närvarande utgör tilläggspensionen högst 1 760 kr. (varav 1 160 kr. i grundbelopp, 320 kr. i indextillägg och 280 kr. i standardtillägg) om året för gift pensionsberättigad, vars make åtnjuter ålderspension eller tilläggspension eller vars hustru uppbär hustrutillägg, högst 2 050 kr. (varav 1 300 kr. i grundbelopp, 400 kr. i indextillägg och 350 kr. i standardtillägg) för gift pensionsberättigad, vars make åtnjuter enbart grundpension, samt högst 2 250 kr. (varav 1 500 kr. i grundbelopp, 400 kr. i indextillägg och 350 kr. i standardtillägg) för annan pensionsberättigad.

Ä n k e p e n s i o n utgår till änka, som vid mannens död uppnått viss ålder. Änkepensionen, som i sin helhet är inkomstprövad, uppgår för närvarande till högst 1 960 kr. om året (1 360 kr. i grundbelopp, 320 kr. i indextillägg och 280 kr. i standardtillägg).

H u s t r u t i l l ä g g utgår till pensionsberättigad mans hustru, som uppnått viss högre ålder men inte själv är pensionsberättigad. Hustrutillägget, som är inkomstprövat, utgår med högst samma belopp som änkepensionen, d. v. s. för närvarande med totalt högst 1 960 kr. om året.

I fråga om *i n d e x t i l l ä g g e n* gäller, att socialstyrelsen skall verkställa beräkning av förhållandet mellan det allmänna prisläget under varje månad och prisläget i december 1951. På grundval härav fastställer Kungl. Maj:t senast den 5 i andra månaden efter den, som beräkningen avser, det procenttal (pensionspristalet) som utmärker angivna förhållande. Sålunda fastställt pensionspristal skall gälla under tredje månaden efter den, som beräkningen avser. För varje hel mångfald av tre, varmed pensionspristalet överstiger 100, utgör indextillägget för år räknat — såsom framgår av det föregående — 40 kr. för gift pensionsberättigad, vars make åtnjuter ålders-

pension eller tilläggspension eller vars hustru uppbär hustrutillägg, ävensom för änkepensionsberättigad och för hustru, som uppbär hustrutillägg, samt 50 kr. för annan pensionsberättigad. Om pensionspristalet, efter att ha stigit med hel mångfald av tre, åter nedgår, skall indextillägget utgå efter oförändrade grunder, så länge pensionspristalet överstiger närmast lägre hela mångfald av tre. Antalet indextillägg utgör för närvarande åtta.

Varje kommun äger besluta, att i kommunen skall utgå kommunalt bostadstillägg till den som uppbär folkpensionsförmån. Därvid äger kommunen bestämma såväl tilläggets storlek som grunderna i övrigt för beräkningen. I sistnämnda hänseende gäller dock vissa begränsningar, bl. a. att inkomstprövning av tillägget skall ske enligt folkpensioneringslagens regler.

Utöver ålderspension, invalidpension eller sjukbidrag utgår i vissa fall blindtillägg till den som är blind och vårdtillägg till den som eljest är ur stånd att reda sig själv och på grund härav är i behov av ständig tillsyn och vård. Dessa tillägg, som inte är inkomstprövade, utgör 1 200 kr. om året.

Inkomstprövningen innebär, att tilläggspension, änkepension och hustrutillägg jämte index- och standardtillägg å dessa förmåner ävensom kommunalt bostadstillägg minskas med en tredjedel av den del av ogift pensionsberättigads årsinkomst, som ligger mellan 1 000 och 1 400 kr., och med två tredjedelar av inkomst därutöver. För gift pensionsberättigad är motsvarande gränobelopp 750 resp. 1 050 kr. Rörande beräkningen av vederbörandes årsinkomst skall blott nämnas, att folkpension, barnbidrag och sjukhjälp från allmän sjukkasse inte räknas såsom inkomst, att förmögenhet överstigande 20 000 kr. (för gift pensionsberättigad 15 000 kr.) medför höjning av årsinkomsten med 20 procent av det belopp, varmed förmögenheten överstiger nämnda gränobelopp, samt att gift pensionssökandes årsinkomst och förmögenhet anses utgöra hälften av makarnas sammanlagda inkomst resp. förmögenhet.

I några fall kan viss dispens medges från inkomstprövningen för gift invalidpensionär eller sjukbidragsberättigad, vars make ej åtnjuter folkpension. Ehuru inkomstprövningen skulle föranleda att tilläggspensionen bleve ringa eller ingen må, när särskilda skäl föranleder därtill, likväl i sådan pension, bortsett från index- och standardtillägg, utges upp till 1 100 kr. om året, s. k. hjälplöshetsillägg.

Kostnaderna för folkpensionerna bestrides av staten, dock med bidrag av kommunerna såvitt angår de inkomstprövade förmånerna och vårdtilläggen. Staten tillgodogör sig vidare de folkpensionsavgifter, som upplages i samband med de allmänna skatterna, samt avkastningen av folkpensioneringsfonden. Kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna regleras genom lagen den 30 juni 1947 om kommunernas bidrag till kostnaderna för folkpensioneringen (nr 398; ändr. 266/1950, 159/1951, 397/1952 och

135/1954). Enligt denna lag skall kommun för varje kalenderår bidra till kostnaderna för tilläggspensioner, änkepensioner, hustrutillägg och vårdtillägg, som under året utbetalats för inom kommunen mantalsskrivna pensionsberättigade, med en andel som motsvarar $\frac{3}{20}$ procent för varje fullt tiotal skatteören per invånare i kommunen (d. v. s. 1,5 procent för varje skatte-krona per invånare), dock högst 60 procent av nämnda kostnader. Beträffande kostnaderna för kommunala bostadstillägg gäller motsvarande, dock att procentsatsen här i stället är $\frac{1}{5}$ procent för varje fullt tiotal skatteören (d. v. s. 2 procent för varje skatte-krona) och att även en minimigräns satts för kommunens delaktighet i kostnaderna, nämligen lägst 25 procent. Index- och standardtilläggen finansieras på samma sätt som den pensionsförmån som förhöjes genom tillägget. Sådana tillägg till tilläggspensionen bekostas sålunda av staten och kommunerna.

Såsom bidrag till statens kostnader för de i folkpensioneringslagen stadgade förmånerna skall i princip varje svensk medborgare i åldern 18—66 år erlägga p e n s i o n s a v g i f t. Denna avgift utgör för närvarande 4 procent av den avgiftspliktiges till statlig inkomstskatt taxerade inkomst med viss maximering.

1958 års socialförsäkringskommittés förslag

I samband med att 1958 års A-riksdag fattade beslut om förbättringar av folkpensioneringen i anledning av förslag härom i propositionen nr 55 begärde riksdagen, att utredning skulle verkställas om en rad frågor rörande folkpensioneringen, bl. a. avseende invalid- och familjepensioneringen. Med stöd av Kungl. Maj:ts den 9 maj 1958 givna bemyndigande tillkallade jag en parlamentarisk utredning för behandling av dessa frågor, 1958 års socialförsäkringskommitté. I oktober 1958 har kommittén¹ såsom ett första led i sitt arbete avgivit ett förslag om förbättrade grundpensionsförmåner m. m. (stencilerat).

Kommittén har i förslaget inledningsvis framhållit, att dess utredningsarbete på invalidpensionsområdet skulle komma att kräva relativt lång tid och att detta förhållande aktualiserade frågan om provisoriska ändringar av folkpensionslagstiftningen i avbidan på mera definitiva lösningar. I enlighet med 1958 års A-riksdags därom uttalade önskan och ett motsvarande uttalande i utredningsdirektiven hade kommittén därför utarbetat förslag om provisorisk förbättring av grundpensionen till invalidpensionärer och sjukbidragsberättigade.

Kommittén erinrar om bakgrunden till att folkpensioneringens invalidpension och sjukbidrag uppdelats i en icke inkomstprövad del, nämligen

¹ Ledamöter i kommittén var förste vice talmannen i riksdagens första kammare, riksgäldsfullmäktigen A. Strand, ordförande, dåvarande ledamoten av samma kammare M. A. Andersson, ledamoten av andra kammaren I. Bengtsson, överdirektören R. Broberg samt ledamöterna av sistnämnda kammare R. Eliasson och T. Königson.

grundpensionen om 200 kr., och en inkomstprövad del, nämligen tilläggs-pensionen. Grundpensionsbeloppet utgör sålunda en relik från 1913 års pensionsförsäkringslag, enligt vilken förelåg rätt till pension motsvarande det efter försäkringsmässig metod beräknade värdet av erlagda avgifter. Efter införandet av folkpensioneringslagstiftningen, där motsvarande samband mellan avgifter och pension inte förelåg, ansågs de, som erlagt avgifter enligt 1913 års lag, skola bibehållas vid sin rätt att utfå tillförsäkrad valuta för sistnämnda avgifter. Konstruktionen med den icke inkomstprövade grundpensionen å 200 kr. medförde att de erforderliga övergångsbestämmelserna ej föranledde större administrativt besvär, enär det övervägande flertalet pensioner på grund av den tidigare lagstiftningen rymdes inom detta belopp.

Kommittén konstaterar, att en höjning av grundpensionen inte medför ökade förmåner för alla invalidpensionärer och sjukbidragsberättigade, såvida inte den maximala pensionsnivån samtidigt höjes. En sådan höjning vore det emellertid nu inte fråga om. I detta avseende skulle invalidpensionen följa den successiva standardhöjning av den allmänna folkpensionsnivån, som 1958 års A-riksdag i princip beslutat skola ske under 1960-talet. Den avsedda grundpensionsförbättringen skulle för det stora flertalet invalidpensionärer i huvudsak blott innebära en omfördelning av de förmånsdelar, varav invalidpensionen är sammansatt. Av den inkomstprövade delen av invalidpensionen (tilläggs pension, standardtillägg, indextillägg) skulle en del överföras till den icke inkomstprövade pensionsdelen (grundpensionen). Härav följde att de, som enligt nuvarande regler är berättigade till en invalidpension uppgående till eller överstigande summan av den pensionsdel som överföres och den nuvarande grundpensionen, inte skulle få någon förhöjning av sina sammanlagda pensionsförmåner genom den åsyftade reformen.

För budgetåret 1958/59 har antalet invalidpensionärer och sjukbidragsberättigade uppskattats till 137 000. Enligt kommittén kunde omkring 105 000 av dessa beräknas ha fulla förmåner, under det att cirka 9 000 upp-bär endast grundpension och återstående cirka 23 000 åtnjuter grundpen-sion jämte reducerade inkomstprövade tilläggsförmåner.

Rörande motiven för en förbättring av grundpensionen framhåller kommittén, att samtliga folkpensionsförmåner med undan-lag av grundpensionsbeloppet genom olika åtgärder sedan lagstiftningens ikraftträdande fått ett ökat realvärde trots penningvärdeförsämringen. Vissa olägenheter med den nuvarande inkomstprövningen inom invalidpensioneringens skulle enligt kommitténs mening minskas, om den icke inkomstprö-vade delen av pensionen höjes genom att till den överföres en del av den in-komstprövade delen. I detta sammanhang uttalar kommittén bl. a. följande.

Flertalet av dem som har enbart grundpension är gifta och uteslutna från inkomstprövade förmåner på grund av andra makens inkomst. Detta har väckt mycken irritation, en irritation som inte kan fränkännas berättigande

då en invaliderad man eller hustru, även om invaliditeten ej är så svår att rätt till hjälplöshets- eller vårdtillägg föreligger, ofta utgör en ej ringa belastning på makarnas ekonomi. Den ganska hårda inkomstprövningen kan även sägas i och för sig motivera att också de invalidpensionärer, som enligt nuvarande regler är berättigade till enbart en grundpension om 200 kr., får sin pension höjd.

Kommittén framhåller vidare, att den nuvarande inkomstprövningen i viss mån fyller funktionen av medel att gradera invalidpensionen efter invaliditetens storlek. Kommitténs utredningsarbete på invalidpensioneringens område borde enligt utredningsdirektiven ske med utgångspunkt från att den nuvarande inkomstprövningen om möjligt slopades och att storleken av invalidpensionen i stället bestämdes på grundval av en uppskattning av vederbörandes eventuellt kvarstående arbetsförmåga. Kommittén håller för sannolikt att, om partiell invalidpension skulle utgå och fastställas i relation till vederbörandes uppskattade kvarstående arbetsförmåga, denna partiella invalidpension inte kunde sättas till en så ringa bråkdel av full invalidpension som 200 kr. I avbidan på den definitiva lösningen kunde en höjning av detta belopp vara motiverad.

Kommittén tillägger.

Vidare må nämnas att man i anslutning till en förbättring av grundpensionen lätt kan vinna en mer tillfredsställande lösning än den nuvarande i de fall där ena maken har ålderspension och andra maken därefter får invalidpension men på grund av inkomstprövningen begränsad till enbart grundpension. I sådant fall skall nämligen ålderspensionen minskas med 200 kr., d. v. s. från 1 700 till 1 500 kr. — med gällande index- och standardtillägg alltså från 2 450 till 2 250 kr. Det förhållandet att den yngre maken erhåller invalidpension ökar alltså inte familjens folkpensionsinkomst. Denna effekt av de nuvarande reglerna hade påtalats vid skilda tillfällen. Omkring 500 pensionärsfamiljer uppbär för närvarande pension med tillämpning av ifrågakommande regler.

En grundpensionsförbättring skulle givetvis medföra visst administrativt merarbete för pensionsorganen — omfattningen härav blir beroende på vilken metod för förbättringen som användes — men kommittén anser att administrativa skäl inte bör få utgöra hinder för att en önskvärd förbättring av grundpensionsförmånen genomföres.

Rörande storleken av grundpensionsförbättringen finner kommittén det i föreliggande läge vara rimligt med en förhöjning till omkring 600 kr. En sådan förhöjning skulle enligt kommitténs mening inte innebära ett föregripande av utredningsarbetet i fråga om invalidpensioneringens slutliga utformning och inte heller beträffande invalidpensioneringens blivande samordning med sjuk- och yrkesskadeförsäkringarna.

Kommittén har övervägt olika metoder att åstadkomma

förbättringen av grundpensionen, varvid valet närmast stått mellan följande tre alternativ.

Alt. 1. Självva grundpensionsbeloppet 200 kr. ändras till ett högre belopp, exempelvis 600 kr., utan att index- och standardtilläggen beröres.

Alt. 2. Grundpensionsbeloppet lämnas i och för sig oförändrat men indextilläggen överflyttas helt från tilläggspensionen till grundpensionen. Standardtilläggen beröres ej. Detta alternativ skulle med åtta indextillägg innebära en höjning med 400 kr. till 600 kr. för ensam pensionär och med 320 kr. till 520 kr. för pensionär, vars make också har pension.

Alt. 3. Grundpensionsbeloppet lämnas oförändrat men utgående standardtillägg till tilläggspensionen överflyttas helt till grundpensionen. Indextilläggen beröres ej. Detta alternativ skulle med gällande standardtillägg innebära en höjning med 350 kr. till 550 kr. för ensam pensionär och med 280 kr. till 480 kr. för pensionär, vars make också har pension.

Kommittén har stannat för att förorda alt. 2. Därvid har kommittén fäst avseende bl. a. vid att detta alternativ är administrativt enkelt, vilket är av särskild betydelse eftersom det gäller en provisorisk reform, samtidigt som alternativet medför en tillfredsställande höjning av grundpensionen.

Kommitténs förslag att indextilläggen skall konstrueras som en förhöjning av grundpensionen och inte av tilläggspensionen innebär att vid nuvarande indexläge med åtta indextillägg alla de som har enbart grundpension — d. v. s. cirka 9 000 invalider — och de som utöver grundpensionen har en inkomstprövad pension om högst 400 resp. 320 kr. — cirka 500 personer — får sin pension höjd till 600 resp. 520 kr. Vid nio indextillägg blir de nya grundpensionsförmånerna 650 resp. 560 kr., vid tio indextillägg 700 resp. 600 kr. etc. Kommittén tillägger, att bortåt 95 procent av alla dem, som enligt nuvarande regler har rätt till enbart grundpension, inte är gifta med annan pensionsberättigad. De skulle alltså få det större beloppet, d. v. s. 600 kr. vid nuvarande indexläge.

Kommittén nämner, att den minskning, som sker å den inkomstprövade delen av invalidpension och sjukbidrag genom indextilläggets överflyttande till grundpensionen, i ett fåtal fall kan medföra omräkning även av samtidigt utgående särskilt barnbidrag. Inkomstprövningen av sådana bidrag är nämligen samordnad med folkpensionernas inkomstprövning.

Kommittén diskuterar härefter det förut berörda fallet då av två makar den ene har ålderspension från folkpensioneringen och den andre därefter får invalidpension eller sjukbidrag, som på grund av inkomstprövningen begränsas till enbart grundpension. Kommittén erinrar därvid om att enligt 4 § 1 mom. folkpensioneringslagen ålderspensionärerna uppdelas i följande tre grupper, för vilka årspensionen utgår med nedan angivna belopp exklusive resp. inklusive nu utgående åtta indextillägg jämte standardtillägg.

Grupp	Belopp kr.	
	exkl. tilläggen	inkl.
a) Gift pensionsberättigad, vars make åtnjuter ålderspension eller tilläggspension eller till vars hustru utgår hustrutillägg	1 360	1 960
b) Gift pensionsberättigad, vars make åtnjuter enbart grundpension	1 500	2 250
c) Annan pensionsberättigad	1 700	2 450

Kommittén framhåller att enligt 4 § 2 mom. folkpensioneringslagen en motsvarande uppdelning göres i fråga om invalidpensionens och sjukbidragets maximala storlek före avdrag till följd av inkomstprövningen. Beloppen är 200 kr. mindre än motsvarande ålderspensionsbelopp, enär för invaliderna tillkommer grundpensionen om 200 kr.

Kommittén erinrar vidare om att varje indextillägg utgör 40 kr., då pensionären tillhör grupp a), och 50 kr., då han tillhör grupp b) eller grupp c), samt om att standardtilläggen följer indextilläggen på det sättet, att de för grupp a) motsvarar sju indextillägg om 40 kr., d. v. s. tillhoppa 280 kr., och för grupperna b) och c) motsvarar sju indextillägg om 50 kr., d. v. s. sammanlagt 350 kr.

Av denna översikt framgår, att i det nu diskuterade fallet den make, som är ålderspensionär, enligt gällande regler får vidkännas en minskning av sin pension med 200 kr., d. v. s. med samma belopp som den andre maken erhåller i grundpension; makarna erhåller sålunda inte högre pension trots den andre makens invaliditet. I syfte att bereda en pensionsförbättring i sådana fall föreslår kommittén, att gift pensionsberättigad, vars make åtnjuter enbart grundpension jämte nu föreslaget indextillägg därå, skall i fråga om storleken av det egentliga pensionsbeloppet hänföras till grupp c), d. v. s. erhålla 1 700 kr. i ålderspension och 1 500 kr. i maximal tilläggspension, och i fråga om index- och standardtilläggen hänföras till grupp a), där varje indextillägg är 40 kr. och standardtillägget utgör 280 kr. Vid åtta indextillägg skulle då ålderspensionärens årspension bli $(1\,700 + 320 + 280 =)$ 2 300 kr. Eftersom den andre maken skulle erhålla 200 kr. i grundpension och 320 kr. i indextillägg, skulle makarna sammanlagt få $(2\,300 + 520 =)$ 2 820 kr. Familjens pensionsinkomst skulle således öka med $(2\,820 - 2\,450 =)$ 370 kr., när andra maken får invalidpension bestående enbart av grundpension jämte indextillägg. För varje ytterligare indextillägg utöver åtta skulle ökningen bli 30 kr. större.

I kraftträdandet av den provisoriska förbättringen av grundpensionsförmånerna anser kommittén böra ske vid tidigast möjliga tidpunkt eller den 1 juli 1959. Det skall enligt kommitténs förslag ankomma på pen-

sionsstyrelsen att utan ansökan omräkna utgående invalidpensioner och sjukbidrag i enlighet med de nya bestämmelserna.

Vad angår kostnads- och finansieringsfrågorna uppger kommittén, att den förslagna *förbättringen av grundpensionsförmånen* medför en kostnadsökning för folkpensioneringen, som uppskattas till omkring $3\frac{3}{4}$ milj. kr. för helt år under förutsättning att antalet indextillägg är oförändrat åtta och att antalet pensionärer, som åtnjuter enbart grundpension eller dessutom en mindre inkomstprövad pension, är oförändrat cirka 9 500. Varje ytterligare indextillägg kunde antagas höja nyssnämnda belopp med cirka $\frac{1}{2}$ milj. kr. Antalet pensionärer kunde väntas öka om grundpensionen förbättrades. Enligt kommitténs mening vore en ökning med omkring 2 000 pensionärer ingalunda osannolik. Detta skulle medföra en ytterligare årlig kostnadsökning om nära 1,2 milj. kr., ett belopp som finge räknas upp med 0,1 milj. kr. för varje nytillkommande indextillägg.

Kommittén erinrar om att enligt nuvarande regler för kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna staten ensam bestrider kostnaderna för grundpensionerna, medan tilläggs pensionerna bekostas av staten och kommunerna gemensamt, och att indextillägg och standardtillägg finansieras i samma ordning som den förmån vilken förhöjes genom tillägget. Kommittén anser att det för närvarande saknas anledning till annat än att bibehålla dessa regler, vilket innebär att de nyss nämnda kostnadsökningarna helt skulle falla på staten.

Statens utgifter för folkpensioneringen kommer emellertid enligt vad kommittén framhåller att dessutom öka genom att vissa kostnader överföres från kommunerna till staten. De indextillägg som utgår vid reformens ikraftträdande — för ett beräknat antal av nära 130 000 invalidpensionärer och sjukbidragsberättigade — finansierades till ungefär hälften (f. n. 51 %) av kommunerna och till knappt hälften av staten. Dessa indextillägg skulle genom reformen överföras till grundpensionerna och med tillämpning av nyssnämnda kostnadsfördelningsprinciper i fortsättningen helt bekostas av statsmedel. Detta medförde en kostnadsminskning för kommunernas del, som kommittén uppskattade till cirka 26 milj. kr. vid åtta indextillägg (cirka $3\frac{3}{4}$ milj. kr. högre belopp vid varje tillkommande indextillägg).

Kommittéförslaget skulle sålunda enligt kommitténs beräkningar föranleda att de årliga folkpensionskostnaderna (om åtta indextillägg utgår) för statens del ökade med $(3,75 + 1,2 + 26 =)$ cirka 31 milj. kr. och för kommunernas del minskade med cirka 26 milj. kr.

Kommittén erinrar i detta sammanhang om att 1958 års A-riksdag fattat principbeslut om en väsentlig förbättring fr. o. m. den 1 juli 1960 av bl. a. familjepensionsförmåner från folkpensioneringen. Denna förbättring skulle, om nu gällande principer för kommunernas bidrag till inkomstprövade folkpensionsförmåner tillämpas, komma att medföra en kraftig

ökning av kommunernas utgifter för folkpensionsändamål fr. o. m. den 1 juli 1960, en ökning som kunde antagas överstiga den betydande utgiftsminskning för kommunerna som kommittéförslaget skulle föranleda fr. o. m. den 1 juli 1959. Kommittén har ansett det vara angeläget att i möjlig mån undvika sådan ojämnhet under de närmaste åren i fråga om belastningen på kommunerna för folkpensionsändamål. Detta kunde enligt kommitténs mening ske genom att en del av de staten enligt nuvarande regler åvilande kostnaderna för kommunala bostadstillägg successivt överfördes på kommunerna samtidigt som en reduktion av kommunansvaret för andra inkomstprövade pensionsförmåner genomfördes. Kommittén, som enligt sina direktiv har att utreda frågan om kostnadsfördelningen mellan stat och kommun men givetvis inte redan nu kunnat ta definitivt ståndpunkt till detta frågekomplex, har funnit sig böra förorda, att i samband med den reduktion av kommunernas kostnader för invalidpensioneringen, som följer av kommittéförslaget beträffande grundpensionerna, skall fr. o. m. den 1 juli 1959 vidtas en viss *höjning av kommunbidraget till de kommunala bostadstilläggen*.

Kommittén tillägger att, om en mindre ökning av kommunandelen i kostnaderna för bostadstilläggen nu genomföres, det senare blir en mindre påfrestning för kommunerna, därest statsmakterna framdeles skulle stanna för den principen, som torde ha många förespråkare, att kommunerna — mot det att de befrias från att bidra till de egentliga folkpensionskostnaderna — själva skall helt bekosta de kommunala bostadstillägg, som befinnes erforderliga i framtiden.

Efter övervägande av olika spörsmål rörande formen för och storleken av höjningen av kommunandelen i kostnaderna för bostadstilläggen har kommittén stannat för att förorda en tioprocentig höjning innebärande dels att kommunandelen ökas med en tiondel från $\frac{1}{3}$ procent till $\frac{11}{50}$ procent för varje fullt total skatteören per invånare i kommunen och dels att maximigränsen för kommunandelen höjes från 60 till 66 procent. Kommittén beräknar att kommunbidraget till de kommunala bostadstilläggen därigenom skulle för budgetåret 1959/60 öka med nära $17\frac{1}{2}$ milj. kr. Den kostnadsminskning för kommunerna om cirka 26 milj. kr., som enligt vad förut nämnts skulle i nuvarande indexläge bli följderna av den föreslagna grundpensionsförbättringen, skulle sålunda reduceras till $(26 - 17\frac{1}{2} =) 8\frac{1}{2}$ milj. kr. För statens del skulle den till cirka 31 milj. kr. beräknade kostnadsökningen på grund av grundpensionsreformen komma att stanna vid cirka $13\frac{1}{2}$ milj. kr.

Remissyttrandena

Över 1958 års socialförsäkringskommittés förslag har efter remiss yttrandena avgivits av statskontoret, pensionsstyrelsen, riksförsäkringsanstalten,

1958 års skatteutjämningskommitté, Svenska stadsförbundet, Svenska landskommunernas förbund, Sveriges folkpensionärers riksorganisation, De blindas förening, De lungsjukas riksförbund, De vanföras riksförbund och Svenska vanförevårdens centralkommitté.

Vid remissbehandlingen har inte framförts någon invändning mot tanken att genomföra en provisorisk förbättring av grundpensionen. Några remissinstanser, såsom *De blindas förening* och *Svenska vanförevårdens centralkommitté* uttalar sin tillfredsställelse över att förslag härom framlagts. *Pensionsstyrelsen* framhåller att en höjning av grundpensionen är ett gammalt önskemål från styrelsens sida.

Storleken av den föreslagna förbättringen har allmänt godtagits. *Pensionsstyrelsen* och *Sveriges folkpensionärers riksorganisation* har därvid dock givit uttryck för uppfattningen att höjningen vore väl låg.

Endast *statskontoret* förordar en mindre höjning än den av kommittén föreslagna. Eftersom det gällde en provisorisk reform borde enligt statskontorets mening försiklighet iakttas i fråga om höjningens storlek. Eljest kunde komplikationer med avseende å den planerade samordningen med andra socialförsäkringsgrenar lätt inträffa. Den provisoriska förbättringen borde begränsas till att i huvudsak återställa grundpensionens realvärde, vilket syfte skulle väl ernås med en ökning till 400 kr. *Riksförsäkringsanstalten* uttalar emellertid att den av kommittén föreslagna höjningen inte synes ge anledning till några betänkligheter från yrkesskadeförsäkrings- och sjukförsäkringssynpunkt.

Den av kommittén förordade metoden att åstadkomma förbättringen av grundpensionen har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av alla remissorgan utom *statskontoret*. Därvid anför statskontoret, att den av kommittén förordade metoden skulle föranleda, att nya indextillägg automatiskt skulle utgå å grundpensionen. Med en provisorisk reform borde man inte sträcka sig så långt som till att införa ett system med indexreglerade grundpensionsförmåner. I stället borde användas metoden att höja själva grundpensionsbeloppet (kommitténs alt. 1).

Pensionsstyrelsen framhåller att man, när det gäller ett provisorium, bör ur arbetsteknisk synpunkt välja en enklare metod än alt. 1, om sådan står till buds. Med en omgruppering av index- och standardtilläggen från tilläggs pensionen till grundpensionen bleve omläggningen betydligt enklare arbetstekniskt sett. *Pensionsstyrelsen* hade ingen erinran mot kommitténs förslag att överföra hela indextillägget till grundpensionen. För att åstadkomma en större grundpensionsförbättring än den av kommittén föreslagna kunde emellertid övervägas att till grundpensionen överföra inte endast indextillägget utan även standardtillägget helt eller delvis.

De remissinstanser, som berört förslaget om pensionsförbättring i vissa fall då folkpensionärs make erhåller

invalidpension, har som regel tillstyrkt förslaget eller lämnat det utan erinran. *Statskontoret*, som i likhet med kommittén finner gällande bestämmelser i denna del otillfredsställande, anser att grundpensionen bör medföra ett verkligt tillskott till ifrågavarande pensionärsfamiljs försörjning och sålunda vid en pensionsreglering i enlighet med statskontorets förslag bör utgå med 400 kr. utöver redan beviljad ålders- eller invalidpension.

Rörande finansieringsfrågan går meningarna isär i remissyttrandena. Endast *pensionsstyrelsen* och *De vanföras riksförbund* har uttryckligen godtagit kommitténs förslag beträffande såväl finansieringen av indextilläggen till invaliderna som höjningen av kommunbidragen till de kommunala bostadstilläggen.

Statskontoret erinrar om att kommittén enligt sina direktiv har att ta ställning till spørsmålet om fördelningen mellan staten och kommunerna av kostnaderna för folkpensioneringen i dess helhet och att samtliga på problemet inverkan omständigheter härvid torde komma under bedömning i ett sammanhang. Mot bakgrund härav och med hänsyn till den tilltänkta reformens provisoriska natur borde enligt statskontorets mening den tekniska metoden för förbättring av grundpensionsförmånerna ej få leda till någon förändring i kostnadsfördelningen mellan stat och kommun. Vilket alternativ för förbättringen av grundpensionen som än valdes borde därför reformen förknippas med regler som förhindrade att det ekonomiska ansvaret för folkpensionerna på detta stadium av utredningsarbetet mer eller mindre övervältrades på staten.

Majoriteten inom 1958 års skatteutjämningskommitté (ordföranden och fyra ledamöter) förklarar sig inte vara beredd att nu ta ställning till förslaget i kostnadsfördelningsfrågan. Med hänsyn till att förslaget syftade till en allenast provisorisk ändring ville kommittémajoriteten dock inte motsätta sig att en viss jämkning av reglerna för de kommunala bostadstilläggens finansiering genomfördes.

Övriga fyra ledamöter i 1958 års skatteutjämningskommitté framhåller att förslaget om ändring av bidragsreglerna för de kommunala bostadstilläggen utgör endast en del av ett större problem. Därför borde en eventuell omfördelning av kostnaderna för dessa tillägg anstå i avvaktan på att frågan i sin helhet upptoges till omprövning.

Sistnämnda uppfattning delas av *Svenska stadsförbundet* och *Svenska landskommunernas förbund*, vilka båda dels erinrar om att de gemensamt hemställt om omprövning av kostnadsfördelningsproblemet för att få till stånd en minskning av kommunandelen och dels bestämt avstyrker den föreslagna höjningen av kommunbidraget till bostadstilläggen.

Svenska stadsförbundet anser det i sak riktigt att indextilläggen efter överflyttning till grundpensionen bekostas helt av staten. Ingen anledning föreläge emellertid att koppla samman frågan om grundpensionens höjning

med frågan om bostadstilläggens finansiering. Verkningarna för de särskilda kommunerna skulle, om de båda reformerna genomfördes samtidigt, bli synnerligen varierande. Preliminära beräkningar för Stockholm gåve vid handen att staden med nuvarande index- och bostadstillägg skulle drabbas av en merutgift på inemot 1 milj. kr., ett belopp som dock minskade i den mån nya indextillägg tillkomme.

Svenska landskommunernas förbund framhåller, att en utveckling mot kommunernas övertagande av kostnaderna för de kommunala bostadstilläggen i deras helhet under det att staten bestrider övriga folkpensionskostnader kan befaras leda till att de mera skattetyngda kommunerna av ekonomiska skäl nödgas avstå från att bevilja kommunala bostadstillägg eller knappa in på tidigare utgående dylika tillägg. En kostnadsfördelning som på detta sätt medförde en standardsänkning i mera skattetyngda kommuner syntes inte vara att eftertrakta. Någon allmän samling kring en sådan lösning av kostnadsfördelningsproblemet vore därför knappast att räkna med innan en effektiv skatteutjämning åstadkommits.

Även *De lungsjukas riksförbund* anser att frågan om en omfördelning av kostnaderna för de kommunala bostadstilläggen bör anstå. Om kommunernas andel i kostnaderna för bostadstilläggen höjdes kunde antas, att kommuner med hög invalidfrekvens skulle iaktta återhållsamhet vid beviljande av bostadstillägg samt att indragning av dem kunde befaras. En försämring för pensionärerna, särskilt i kommuner med lågt skatteunderlag, kunde alltså bli följden.

Sveriges folkpensionärers riksorganisation finner det angeläget att framhålla, att kommunernas del av de kommunala bostadstilläggen inte bör ökas på ett sådant sätt att det uppstår ännu större svårigheter att utbetala sådana tillägg.

Departementschefen

Enligt 1946 års folkpensioneringslag gäller som bekant, att den som fyllt 67 år äger rätt till ålderspension och att den, vars arbetsförmåga dessförinnan blivit höggradigt nedsatt genom sjukdom eller lyte, är berättigad till invalidpension eller den tidsbegränsade form därav som benämnes sjukbidrag. Bortsett från de kommunala bostadstilläggen utgår ålderspensionen oberoende av vederbörandes inkomst- och förmögenhetsförhållanden. Motsvarande gäller i fråga om de index- och standardtillägg, varigenom ålderspensionen förhöjes. Vad åter angår invalidpensionen och sjukbidraget utgår blott en mindre del utan inkomstprövning, nämligen den till 200 kr. om året uppgående grundpensionen. Återstoden av invalidpensionen och sjukbidraget, d. v. s. tilläggs-pensionen, är däremot inkomstprövad, liksom de till de förmånsberättigade i dessa fall utgående index- och standardtillägg.

vilka konstruerats såsom förhöjningar av tilläggspensionen och inte av grundpensionen.

Att grundpensionsbeloppet utgår utan inkomstprövning sammanhänger — såsom närmare angivits i det föregående — med den vid 1946 års folkpensionsreform förfäktade meningen att de, som förvärvat rätt till viss valuta bl. a. vid invalidfall för erlagda avgifter enligt den första allmänna pensionslagstiftningen av år 1913, därigenom skulle bibehållas vid rätt till invalidförmån av viss storlek.

Rörande de nämnda folkpensionsförmånernas storlek kan nämnas, att ålderspensionens årsbelopp för närvarande för gift pensionsberättigad, vars make åtnjuter ålderspension eller tilläggspension eller vars hustru uppbär hustrutillägg utgör 1 960 kr. (varav 1 360 kr. i grundbelopp, åtta indextillägg om 40 kr. och 280 kr. i standardtillägg). För gift pensionsberättigad, vars make åtnjuter invalidpension eller sjukbidrag med enbart grundpension, är beloppet 2 250 kr. (varav 1 500 kr. i grundbelopp, åtta indextillägg om 50 kr. och 350 kr. i standardtillägg) samt för annan pensionsberättigad 2 450 kr. (varav 1 700 kr. i grundbelopp, åtta indextillägg om 50 kr. och 350 kr. i standardtillägg).

Invalidpensionen och sjukbidraget uppgår för motsvarande grupper högst till nyss angivna belopp, varav såsom förut nämnts 200 kr. av grundbeloppet utgör icke inkomstprövad grundpension.

I olika sammanhang har aktualiserats spørsmålet om en höjning av grundpensionen. Senast skedde det vid 1958 års A-riksdag i samband med att propositionen nr 55 i pensionsfrågan behandlades. Nämnda spørsmål ingick bland dem som enligt riksdagens mening borde anförtros åt en parlamentarisk utredning, vilken i övrigt skulle behandla en rad andra frågor rörande en förbättrad folkpensionering. Den utredning som tillkallades för denna uppgift, 1958 års socialförsäkringskommitté, har mot bakgrund av riksdagens önskemål upptagit frågan om en provisorisk höjning av grundpensionen i avvaktan på resultatet av utredningsarbetet i övrigt. Det förslag som kommittén framlagt härom innebär, att de indextillägg, som nu utgör en inkomstprövad förhöjning av tilläggspensionen, i stället skall utgå som förhöjning av grundpensionen och liksom denna utges utan inkomstprövning. Härigenom kommer omkring 9 000 personer, som enligt nu gällande bestämmelser åtnjuter enbart grundpensionen 200 kr., att få sin pension höjd så att den med nuvarande åtta indextillägg utgör, om vederbörande är ogift eller hans make inte har pension, $(200 + 400 =)$ 600 kr. och eljest $(200 + 320 =)$ 520 kr. Beloppet 600 kr. skulle komma att utgå till cirka 95 procent av dessa pensionärer. I de omkring 500 fall, då nuvarande regler ger rätt till — jämte grundpensionen — en inkomstprövad pension som understiger 400 resp. 320 kr., kommer i stället att utgå förutnämnda högre belopp om 600 resp. 520 kr. Om nya indextillägg tillkommer, skall dessa i fortsättningen utgå till alla som har invalidpension eller sjukbidrag

och inte som nu endast till dem som har inkomstprövad pension utöver grundpensionen.

Däremot innebär förslaget ingen förbättring för dem, som enligt vad nu gäller äger rätt till invalidpension eller sjukbidrag med högsta belopp eller till sådan förmån med ett på grund av inkomstprövningen reducerat belopp som överstiger 600 resp. 520 kr. Frågan om att öka invalidpensionens och sjukbidragets maximibelopp sammanhänger med den större frågan om folkpensionernas successiva höjning under 1960-talet.

Det kan tilläggas, att den föreslagna förbättringen av grundpensionen går längre än vad ett rent återställande av realvärdet å denna pension skulle påkalla.

Vid remissbehandlingen av kommitténs förslag har tanken att göra en provisorisk höjning av grundpensionen vunnit allmän anslutning, och de flesta remissinstanserna har godtagit förslaget i fråga om förhöjningens storlek och metoden för att åstadkomma densamma. För egen del ansluter jag mig till förslaget.

Av vad jag tidigare anfört rörande den nuvarande storleken av ålderspensionen i olika fall framgår, att en gift ålderspensionär, vars make inte uppbär folkpensionsförmån, får ålderspensionen minskad med 200 kr., om maken senare tillerkännes invalidpension eller sjukbidrag och denna förmån på grund av inkomstprövningen endast utgår med grundpensionsbeloppet 200 kr. I detta fall föranleder den inträdda invaliditeten ingen ökning av familjens pensionsförmåner. Detta förhållande har ansetts mindre tillfredsställande och kommittén har för fall, då gift ålderspensionärs make åtnjuter invalidpension eller sjukbidrag i form av enbart grundpension jämte nu föreslaget indextillägg därå, förordat att ålderspensionens grundbelopp skall utgå med 1 700 kr. i stället för nuvarande 1 500 kr. Samtidigt finner dock kommittén viss minskning av dennes index- och standardtillägg påkallad. Eftersom båda makarna erhåller indextillägg — något som enligt hittills tillämpade principer föranleder att tilläggen utgår med det lägre beloppet om 40 kr. för varje tillägg — föreslår kommittén att ålderspensionären i detta fall skall åtnjuta indextillägg av nämnda storlek, d. v. s. med 320 kr. Vidare föreslår kommittén att även standardtillägget till ålderspensionären skall utgå med det lägre beloppet eller med 280 kr. Förslaget innebär sålunda att ålderspensionären i det nu aktuella fallet får grundförmånen höjda med 200 kr., under det att tilläggen sänks med 150 kr. i förhållande till vad nu utgår. Å andra sidan förbättras grundpensionen för den invalidiserade maken såsom förut nämnts med indextilläggen å 320 kr., vilket får till följd att makarnas pensionsinkomst genom invalidfallet ökar med 370 kr. Härvid har förutsatts att åtta indextillägg utgår såsom för närvarande. Vad sålunda föreslagits borde även få tillämpning i vissa fall då den först pensionerade maken uppbär invalidpension eller sjukbidrag i stället för ålderspension.

Även detta förslag har godtagits vid remissbehandlingen, och jag ansluter mig till kommitténs förslag, som innebär en viss pensionsförbättring för de fall det gäller och dessutom medför en förenkling av lagstiftningen.

De sålunda förordade ändringarna i folkpensionslagstiftningen bör såsom kommittén föreslagit träda i kraft den 1 juli 1959.

De föreslagna åtgärderna har beräknats medföra en merkostnad för folkpensioneringen av omkring 5 milj. kr. för år vid nuvarande åtta indextillägg. Härvid har förutsatts att omkring 2 000 personer, som med nuvarande regler inte bryr sig om att söka pension, efter höjningen av grundpensionen kommer att ansöka om och få sådan pension. Om de indextillägg, som överföres till grundpensionen, alltjämt bekostas på samma sätt som nu, dvs. av staten med bidrag från kommunerna — detta bidrag uppgår för närvarande till i genomsnitt 51 procent — kommer merkostnaden att till ungefär hälften belöpa på staten och i övrigt på kommunerna.

Kommittén föreslog i finansieringsfrågan en kombination av två olika åtgärder, nämligen *dels* att kommunbidraget till kostnaderna för invalidpensionärernas och de sjukbidragsberättigades indextillägg skulle slopas och att staten i likhet med vad som gäller beträffande grundpensionerna skulle ensam svara för finansieringen — en årlig merkostnad för staten om cirka 26 milj. kr. med nuvarande åtta indextillägg, vartill kommer förutnämnda 5 milj. kr., och en lindring för kommunernas del med cirka 26 milj. kr. — *dels* att kommunernas bidrag till kostnaderna för de kommunala bostadstilläggen skulle ökas med 10 procent, varigenom en kostnad om cirka 17,5 milj. kr. skulle överföras från staten till kommunerna. Slutresultatet skulle bli en ökning av statens kostnader för folkpensionsändamål med omkring $(26 + 5 - 17,5 =)$ 13,5 milj. kr. och en minskning för kommunernas del med cirka $(26 - 17,5 =)$ 8,5 milj. kr.

Kommittén har bl. a. framhållit, att dess förslag beträffande höjningen av kommunbidraget till bostadstilläggen åsyftade att utgöra ett steg i riktning mot att låta kommunerna helt övertaga finansieringen av bostadstilläggen, varvid staten skulle svara för kostnaderna för övriga folkpensionsförmåner. I flertalet remissyttranden har förslaget i denna del starkt kritiserats, varvid framhållits att en ändring av reglerna för bostadstilläggens finansiering på sätt kommittén förordat inte borde övervägas innan hela spørsmålet om fördelningen mellan staten och kommunerna av folkpensionskostnaderna blivit utrett.

Mot bakgrund av remisskritiken anser jag att i detta sammanhang, då fråga blott är om en provisorisk omreglering av vissa folkpensionsförmåner, inte bör göras någon omfördelning av statens och kommunernas andelar i folkpensionskostnaderna och att ifrågavarande pensionsförmåner alltså alltjämt bör bekostas på sätt som nu sker. Mitt förslag i detta avseende innebär, att den årliga merutgiften för reformen om cirka 5 milj. kr. som tidigare nämnts fördelas med ungefär hälften eller omkring 2,5 milj. kr.

på staten och resten på kommunerna. Hänsyn till kostnadsökningen för statsverket har tagits vid anslagsberäkningen för budgetåret 1959/60 (femte huvudtiteln punkt 118).

Vad jag föreslagit i det föregående föranleder ändringar i lagen om folkpensionering, lagen om kommunernas bidrag till kostnaderna för folkpensionering och lagen om höjning av folkpensioner m. m. Inom socialdepartementet har upprättats förslag till sådana lagändringar. Rörande dessa förslag torde följande böra framhållas.

Förslaget att invalidpensionärernas och de sjukbidragsberättigades indextillägg skall utgöra förhöjning av grundpensionen och inte av tilläggs pensionen har föranlett de ändringar, som berör 6, 8 och 9 §§ folkpensioneringslagen samt lagen om kommunernas bidrag till kostnaderna för folkpensioneringen. De åtgärder som i övrigt föreslagits för att förbättra förmånerna för makar, som båda är folkpensionärer och av vilka den ena åtnjuter blott grundpension med indextillägg, gör ändringar påkallade i 4 § folkpensioneringslagen samt 1 § lagen om höjning av folkpensioner m. m.

Eftersom inkomstprövningen av invalidpensionärernas och de sjukbidragsberättigades indextillägg föreslås slopad, under det att deras standardtillägg bibehålles inkomstprövade, kan den rörande standardtilläggen i 2 § lagen om höjning av folkpensioner m. m. gjorda allmänna hänvisningen till vad som stadgas om indextillägg inte kvarstå oförändrad. Hänvisningen föreslås ändrad till att i inkomstprövningshänseende anknyta till vad som gäller för indextillägg till änkepension.

Enligt 38 § 1 mom. tredje stycket folkpensioneringslagen skall folkpension utbetalas månadsvis, dock att om enbart grundpension utgår utbetalningen må ske kvartalsvis. Undantagsbestämmelsen, som föranletts av önskemålet att undvika pensionsutbetalningar med mycket små belopp, bör kunna slopas, om grundpensionen höjes i enlighet med vad jag förordat i det föregående. Jag ansluter mig därför till kommitténs förslag om att undantagsbestämmelsen i ifrågavarande lagrum skall utgå, vilket får till följd viss motsvarande ändring i 2 mom. andra stycket av samma paragraf.

Det synes lämpligt att i detta sammanhang upptaga en fråga om befrielse i visst fall från skyldighet att erlägga folkpensionsavgift. Enligt 19 § 1 mom. andra stycket folkpensioneringslagen är den som under december månad visst år ägt uppbära folkpension fritagen från skyldighet att erlägga folkpensionsavgift för påföljande år. Det är därvid inte tillfyllest att pensionsrätt föreligger för december månad utan folkpension skall faktiskt ha kunnat lyftas under nämnda månad. Ett senare meddelat beslut om folkpension retroaktivt för tid som innefattar december månad medför sålunda ingen avgiftsbefrielse. Folkpensionsavgift kommer då att debiteras, ehuru pensionsrätt sedermera befinnes ha förelegat för den avgörande månaden. I olika sammanhang har gjorts gällande, att avgiftsbefrielse borde föreligga

även i sådana fall. Stadgandet skulle få denna innebörd, om i lagtexten uttrycket »under december» utbytes mot »för december».

En inom Kungl. Maj:ts kansli verkställd utredning har givit vid handen att det ur de lokala skattemyndigheternas synpunkt, vilka verkställer debiteringen av folkpensionsavgifter, inte möter hinder att debiteringssystemet omläggas så att även retroaktiva pensionsbeslut, som berör december månad föregående år iakttas. Pensionsstyrelsen har yttrat sig i ärendet och har därvid tillstyrkt ändringen. Jag finner mig därför höra förordna, att stadgandet i 19 § ändras på angivet sätt.

Eftersom debiteringsarbetet pågår under tiden juli—oktober det år, som avgiften avser, torde de lokala skattemyndigheterna före debiteringsarbetets avslutande hinna få del av så gott som alla folkpensionsbeslut som berör december månad föregående år. De få pensionsbeslut av sådant slag som fattas efter debiteringsarbetets avslutande torde för omdebitering få beaktas i vederbörlig ordning.

Ändringen av 19 § folkpensioneringslagen bör liksom övriga föreslagna lagändringar träda i kraft den 1 juli 1959. 19 § i dess nya lydelse blir därvid tillämplig vid debiteringen av avgifterna för år 1959. Däremot skall lagrummet i dess äldre lydelse givetvis gälla i fråga om debiteringen av pensionsavgifter för föregående år. Föreskrift härom har upptagits i övergångsbestämmelserna till ändringarna i folkpensioneringslagen.

I samma övergångsbestämmelser har även intagits föreskrift om att pensionsstyrelsen skall utan särskild ansökan omräkna vid reformens ikraftträdande utgående folkpensioner i enlighet med de nya bestämmelserna i folkpensioneringslagen.

Föredragande departementschefen hemställer härefter, att Kungl. Maj:t måtte genom proposition föreslå riksdagen att antaga inom socialdepartementet upprätlade förslag till

1) *lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering;*

2) *lag angående ändring i lagen den 30 juni 1947 (nr 398) om kommunernas bidrag till kostnaderna för folkpensioneringen; samt*

3) *lag angående ändring i lagen den 1 juni 1956 (nr 264) om höjning av folkpensioner m. m.*

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Bengt Wilhelmsson